

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinque, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

3. Vtrum malitia actus interni sit aliquis modus realis positivus, & physicus
in ipso.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

nondum habet malitiam. Probatur consequentia, quia nondum intelligitur exercere libertatem suam, sed adhuc esse indifferens ad bonum, & malum. Secundo concipi potest, ut prior natura suo actu in quantum ordine naturæ actio antecedat terminum, & sic, etiam si demus in illo priori iam esse malitiam in voluntate, non esset in illa immediate, sed in actione ipsa per quam fit mala, quia illa est defectuosa, & tendit ad terminum, & obiectum inordinatum. & præterea falsum est in illo priori voluntatem iam esse malam, seu fieri malam, quia voluntas non fit mala nisi volendo: non vult autem formaliter nisi per actum, qui est terminus actionis suæ, ut suppono ex dictis: per actionem autem dicitur volens in fieri solum.

VIII. Impugnatio altera eiusdem sensus. Item quoad hoc eadem est ratio de bonitate, quæ de malitia: nam etiam voluntas fit bona efficiendo actum bonum: quæ tamen bonitas est in fieri in actione, & in facto esse in actu: absolute tamen voluntas constituitur bona per actum, quia per illum fit absolute volens quod honestum est. Atque ex hoc exemplo bonitatis constat esse sophismata omnia ea quæ in primo argumento num. 5. adducuntur, nam etiam homo fit bonus per actionem liberam, quamvis actus liber non possit consistere in sola actione, loquendo de prima actione libera per immediatam emanationem à potentia libera, & utrumque sumi potest ex Concilio Tridentino sessione 6. canone 4. & can. 11. est que per se evidens, quia non potest talis actio esse libera, nisi sit vitalis, & immediata ab appetitu vitali: non potest autem esse humani modi, nisi sit immanens in ipso: est ergo de ratione eius, ut informet suum principium: donec ergo utrumque intelligatur habere, non potest intelligi voluntaria, ne dum libera, imo si aliquid esset separabile ab ipsa quatenus voluntaria est, magis esset affectio, quam receptio: ergo impossibile est intelligere voluntatem fieri malam per actionem, vel actum prius natura, quam recipiat illam servata proportione. Vnde impertinens est illa hypothesis in fine num. 5. si voluntas efficiet actum externum liberum sine actu elicitio medio, &c. tunc enim per se ipsam fieret volens, non per actum externum, & ita etiam per se ipsam fieret mala, non ut potentia est, sed ut intelligeretur libere terminata ad obiectum, sub qua ratione ipsa tunc esset suus actus, sicut nunc philosophamur de voluntate divina: semper ergo, formaliter loquendo, hoc verum est, quod per illud intelligitur voluntas fieri mala, per quod intelligitur actu volens malum.

IX. Impugnatio quoque alter sensus eiusdem opinionis positus in n. 8. Atque hinc facile impugnatur alter modus extreme oppositus, nam eo ipso quod voluntas intelligitur volens tale obiectum, intelligitur iam prava antequam aliquid ex illa intelligitur resultans, & contra hoc procedit optime illa ratio, quod quicquid postea resultat, est omnino per accidens, & præter libertatem, seu post perfectam iam, & consummatum actum liberum propter quod sæpe in superioribus dixi has relationes convenientiz, vel disconvenientiz proprie sumptas, ut sunt relationes resultantes, esse impertinentes, quia vel nullæ sunt, vel supponunt actiones bonas, vel malas, ut inde resultent. Præterea nihil potest resultare in voluntate ex actu malo, quod rationem malitiæ habere possit nisi sit in ipso actu: nam vel est aliquid positivum, & hoc non, quia, ut suppono, malitia actus, non est habitus vitiosus, qui generari potest, nam licet non generetur per possibile, vel impossibile, actus manebit malus, & illo manente, potest tota malitia actus deleri: aliud autem positivum

nec cogitari potest: privatio autem etiam esse non potest, quia nulla est forma positiva in voluntate, quæ priuatur ratione actus mali: quod autem quidam dicunt privari conformitate ad legem, ostendam inferius non fieri per aliud, quam per ipsummet actum malum formaliter. Quare, &c.

Dicendum est ergo actum voluntatis interiori rem fieri, & denominari malum ab aliquo defectu, qui in ipso est, & ab ipso formaliter voluntatem denominari malum, quod satis probatum est ex dictis contra alias opiniones, quarum fundamenta soluta sunt: tota vero huius rei difficultas consistit in explicando illo defectu, qui est in actu, ratione cuius est malus quod sequentibus sectionibus agendum est.

SECTIO III.

Utrum malitia actus interioris sit aliquis modus realis positivus, & physicus in ipso.

Viderur ita esse primo, quia bonum, & malum opponuntur contrarie, teste Aristotele 2. Ethicorum cap. 8. ubi de vicio, & virtute loquitur, & disputat de propria contrarietate, ut à privativa positione distinguitur, ut patet ex capite de oppositis: quæ autem sic opponuntur, positiva sunt in utroque extremo, nam in eo distinguuntur à privative oppositis: ergo. Secundo in naturalibus ita contingit, ut non sola privatio, sed positiva forma ut talis est sit mala alicui subiecto, ut aquæ non solum est mala privatio frigoris, sed etiam ipsamet calor quatenus est forma repugnans naturæ eius: & homini, ut sensitiuus est, non solum est malum privatio delectationis, sed dolor ipse positivus, &c. ergo similiter respectu rationalis naturæ, ut sic, non solum est mala privatio iustitiæ, seu honestatis, sed etiam actus ipse positivus, quo tendit in obiectum malum, nam illamet positiva tendentia tam est contraria naturæ rationali, ut sic, quam est terræ contrarius motus sursum. Tertio hoc ipso quod intelligitur in voluntate forma, per quam fit formaliter voluntas difformis legi, intelligitur voluntas prave affecta, sed per actum positivum, ut talis est, physice fit formaliter voluntas difformis legi: ergo per illum actum, ut sic, constituitur mala: ergo ille actus est malum voluntatis. Minor probatur, nam lex dicit, v. g. Non concupiscer: ergo voluntas per actum quo concupiscit fit difformis legi. Confirmatur: nam illud propria ratio cuiuscunque rei est, per quod intelligitur constitui in tali esse, quacumque alia ratione præcisa per intellectum privativa, vel positiva, sed hoc ipso, quod voluntas intelligitur habere actum proprium, quem lex prohibet, intelligitur malum morale in voluntate, etiam si præcinditur omnis alia privatio: ergo ratio huiusmodi in illo positivo actu consistit. Ultimo est præcipua difficultas, quia nulla privatio fingi potest, in qua consistit hæc malitia, ut latius videbimus sequenti sectione.

Propter hæc argumenta aliqui Theologi docent malitiam moralem actus interioris, præsertim quando est intrinsece malus, esse differentiam quandam, seu modum quædam positivum, & physicum ipsius actus. Hæc opinio solet tribui Scoto in 2. dist. 7. & 41. quest. vna, & quodlibet 18. art. 1.

X. Conclusio in autoris in hac sect.

1. Arg. præfirm. parte.

2. Argum.

3. Argum.

4. Argum.

II.

18. art. 1. Quibus locis videtur distinguere duplex malum positium, & priuatiuum: sed reuera nõ habet fundamentum in Scoto in quo est cauenda duplex æquiuocatio, nam priori loco agens de actibus indifferentibus dicit interdum carere omni honestate, non tamen simpliciter debita; aut necessaria ad bonos mores, & hos actus vocat priuatiue malos: non quia reuera mali sint, sed quia reuera non sunt boni: malos autem *contrarie* appellat, quando carent bonitate debita, & necessaria, quod est proprie esse malum. Altera æquiuocatio est, quod in dicto quodlibeto agens de circumstantiis, dicit interdum esse malas propter *contrarietatem*, interdum propter *priuationem*, quod non est dicere malitiam ipsam esse aliquid positium, vel priuatiuum, sed conditionem obiecti, ex qua malitia oritur, interdum esse positiuam, interdum priuatiuam. Insinuat autem hæc sententiam Almainus tractatu 1. moralium cap. 13. & 14. & tractatu 13. cap. 18. quamuis non satis explicet.

III. Primum ergo, qui hanc sententiam ex professo docuit, & declarauit, fuit Caietanus 1. 2. quest. 18. art. 5. qui distinguit duplex malum: aliud vocat vere, proprie, & simpliciter malum: aliud vero quod est genus, vel differentia entis moralis. Primum dicit consistere in priuatione, & formaliter esse nihil. Secundum vero formaliter esse ens, & consistere in differentia positiuæ actus vitiosi, per quam est contrarius actui bono, & vtrumque malum coniungi cum actu voluntatis malo: nam & habet priuationem boni honesti spectatis ad rectam rationem & habet differentiam positiuam, qua tendit in illud; additque Caietanus Deum non esse causam prioris malitiæ, bene tamen secundæ. Hanc doctrinam repetit latius 1. 2. quest. 71. art. 6. & 72. artic. 1. & tribuit eam D. Thomæ, afferens duo testimonia. Primum ex 1. parte questio. 4. art. 1. ad 2. & 3. Alterum ex 3. contra Gentes cap. 19. Et potest hæc sententia iuari alia communi distinctione Theologorum, quod in actu malo, & est malum conuersionis, & malum auersionis: & priori dicunt responderi penam sensus, quæ positua est: posteriori vero penam damni, quæ est priuatiua, quæ videtur desumpta ex Augustino lib. 2. de libero arbitrio cap. 19. & lib. 3. capite primo, imo fundari potest in illo Ierem. 2. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas veteres, &c. Sunt ergo in actu malo duo mala, quæ Caietanus distinguit, vnum priuatiuum, quod *auersionis* nomine significatur; alterum positium, quod significatur nomine *conuersionis*, indicatque Diu. Thomas illa q. 72. art. 6. ad 2.

IV. Hanc sententiam sequuti sunt recentiores Thomistæ, quanquam non in omnibus eam approbent, nam reuera, quod Deo dicitur est intolerabile, nam illud malum positium, quod Caietanus ponit, vere & proprie est malum culpæ, imo ipse significat tanto magis hoc participare rationem mali, quanto magis est directe voluntarius actus positiuus, quam quælibet negatio, vel priuatio illum consequens: si ergo absolute concedit Deum esse autorem huius mali, absolute debet concedere Deum esse autorem mali culpæ, quod quam falsum sit, & per se satis constat, vt suo loco tractandum inferius agendo de peccatis. Vnde nec consequenter loquitur Caietanus vocans malum priuatiuum, malum simpliciter, & negans de hoc positiuo: quod tamē dicit vere esse malum morale, nam esse malum morale non diminuit rationem mali, sed potius auget: vel ergo illa differentia positua est vera malitia, vel non: si non, ergo simpliciter non est malitia, quia esse tale, & esse vere tale, idem sunt: si autem

est vera malitia, erit proprie, & simpliciter tale, quia esse morale non est conditio diminuens: si ergo Deus illius est autor, sane est autor mali simpliciter, & absolute, & vt alia omittam, falso imponit D. Thomæ, contra expressa verba eius in eisdem locis, quibus illum citat: nam prima parte dicit hoc quod est malum, & bonum, specificare actus morales, tamen addit bonum per se, malum autem in quantum est remotio debiti finis, vnde concludit malum, quod est differentia in moralibus non esse differentiam constitutiuam eius, nisi ratione boni, in quo fundatur malitia, in tertio autem contra Gentes expresse dicit malum, quod est differentia in moralibus, non esse aliquid, quod in se malum sit, sed bonum: huiusmodi tamen est malum in quantum priuat ordine rationis, quod est hominis bonum, & supra malum morale est genus, & differentia, non eo quod est priuatio boni rationis, ex quo dicitur malum, sed ex natura actionis vel habitus ordinati ad aliquem finem, & alia multa ibi dicit, quæ Ferrar. aduertit, vbi etiam congerit alia D. Thomæ loca, & alia in sequentibus ego afferam. Tandem illa expositio conuersionis, vel auersionis, nihil fauet Caietano: nam, vt omittam alias expositiones, quæ in materia de peccatis traduntur, per *conuersionem* significatur malitia quam habet actus ex obiecto proximo, vel circumstantiis: nomine vero *auersionis*, malitia, quam habet in ordine ad Deum, & vltimum finem, de quibus, an re ipsa, an ratione distinguitur, non est disputandum hoc loco, satis sit verūque esse malitiam moralem, & de vtraque disputari posse: an consistat in positiuo, vel in priuatiuo, nam malitia conuersionis [in altera enim nulla est difficultas] non ideo sic appellatur, quia positua sit, sed quia comitatur conuersionem voluntatis ad obiectum suum, & hoc modo ait D. Thomas in conuersione esse auersionem ad regulam rationis: lege illum citata q. 71. art. 6. ad 5. & 72. artic. 7.

Vt ergo quæstionem expediamus, aduertendum est, sicut in superioribus distinximus, dupliciter rem aliquam posse dici bonam, scilicet vel absolute, & in se: vel respectiue, seu alteri, ita etiam distingui posse malum: potest enim res dici mala, vel quia in se est, seu quia in se habet malitiam, vel quia alteri est mala tanquam praua affectio, seu disconueniens illi. Dicendum primo. Actus voluntatis non est in se, & absolute malus respectu suæ physice, & positiuæ entitatis præcise sumptæ. Hæc conclusio sumitur ex Diu. Thoma 1. 2. q. 18. art. 1. qui probat actum esse malum non ratione sui, sed quia caret plenitudine essentiali, & aliis locis infra citandis: & est communis Doctorum in 2. d. 34. 35. & 40. Capreolus d. 37. q. 1. art. 3. & Dried. 1. de gratia, & libero arbitrio, tractatu 4. c. 1. Actus, [inquit,] voluntatis non est malus, quia, secundum se malus sit, sed quia malus est rationali menti: & fortasse in hoc sensu dixit Gregor. in 2. d. 34. malum morale non esse aliquid in complexu significabile, quia non est actus ipse secundum se, sed est actum fieri cum tali cognitione, libertate, &c. Quæ sententia à Caietano, & aliis reicitur 1. 2. q. 71. art. 6. Et merito, nam quod ad vocem attinet, quidquid hoc malum sit, potest simplici voce significari, vel in genere, vt nomine vitij, vel peccati: vel in specie, vt nomine fornicationis, furti, &c. Et quod attinet ad rem, vel conceptum, etiã hoc malum est aliquid vnum, siue illud sit compositum, siue simplex, quod vno conceptu potest concipi, & significari.

In hoc tamen verum habet hæc sententia, quod actus absolute, & secundum se sumptus, non potest

dici malis ratione solius physicae entitatis, sed possumus confirmare ex communi sententia omnium Patrum, qui non solum de actu voluntatis, sed in vniuersum de omni re, & natura, ita sentiunt, quorum pauca sententias notabo, quia sunt fundamenta huius materiae. Primus, & praecipuus autor est Dionysius, cap. 4. de diuinis nominibus, inquit: *Essentia, omnis actio, omnis habitus, & vno nomine, quicquid est, ex pulchro, & bono est, & quatenus tale bonum est: unde concludit, malum non esse aliquid eorum, quae sunt, quod probat, tum quia: boni est in lucem proferre, & conseruare, mali interimere, & perdere, tum etiam quia alius sibi aliquid malum esset, tum denique, quia nihil intendens ad malum operatur, & inferius: nullam essentiam esse malam, quatenus essentia est, & natura, & quatenus illi non deest naturalis consuetudo, & conuenientia, apta quae compositionis ratio, & inferius dicit daemones non esse malos quatenus in eis motus quidam appetitus, sed quatenus in naturali actione imbecilles sunt, seu quia priuantur bonis, quae ipsis accommodata sunt, & alia similia multa ibi habet. Augustinus in omnibus imitatur Dionysium libro vndecimo de Ciuitate capite nono. Mali nulla natura est, sed amissio boni, mali nomen accipit, & loquitur de malo culpae idem in Enehiridio, capite vndecimo, inter alia, Res in quantum natura sunt, male esse non possunt, & capite vigesimo quarto, dicit peccatum esse primum creaturae rationalis malum, id est, prima priuatio boni, & libro 3. confess. cap. 7. & libro 7. capite 5. vsque ad 16. & libro 1. contra aduersarios legis, & Prophet. capite 5. & de vera religione cap. 40. & libro 2. de moribus Manichae. & libro de natura boni, & 2. de libero arbitrio capite vltimo. vbi in specie disputat de peccati malitia, quam dicit, vt sic ex nihilo esse, & non a Deo, quo modo exponit tractatu primo in Ioan illud: sine ipso factum est nihil, id est, peccatum, quod nihil est, quia inquit, idolum nihil est in mundo, ad Corinth. 8. vnde libro octuagesimo tertio, quaestio nona quaest. 7. dicit nomen mali sumptum esse ex priuatione speciei, idem late 12. de Ciuitate in principio, hos Patres sequutus est Ansel. libro de Concord. praesci. & liberi arbitrii capite 1. in fine, & 1. de conceptione Virginis cap. 27. Iulius, & ex professo libro de casu diaboli capite septimo, vbi distincte agit de essentia substantiae, accidentis, & motus, vel conuersionis voluntatis: & in omnibus ait malum consistere in absentia boni, vbi debet, & expedit esse bonum: & haec sunt praecipua loca huius materiae, & ad haec fere accedit Fulgent. libro de fide ad Petrum cap. 25. alii vero Patres directe loquuntur contra Manichaeum ponentem quandam primam naturam per se malam, & increatam: obiter vero fauent huic sententiae, vt videre licet in Leone Papa epistola 93. capite 6. Hieron. Matth. 27. & Isai. 18. & Amos 3. Gregor. 36. moralium. cap. 24. alias 32. & super 1. Regum libr. 1. cap. 14. circa principium: Res quidem inquit, aliquid esse habet peccatum, vero nullum peccator ergo peccando ad nihilum tendit. Bernard. etiam homil. 6. Aduentus, Iustinus, 9. 4. 6. & 73. dicit malum non esse nisi peruersionem, vel euerisionem boni. Epiphani. heresi 24. & 66. Nisenus oratione Catechum. cap. 5. 6. & 7. & homil. 2. in Cant. Basil. homil. 9. quod Deus non est autor malorum, inter alia, mali essentiam statuere non possumus, nam malum boni priuatio est, & in const. monast. cap. 3. Vitium nihil aliud est, quam desertio virtutis. idem Chrysol. hom. 2. in Act. circa fine, & oratione 38. Damascen. 2. de Fide c. 4. Nihil aliud quippiam est malum, quam boni priuatio, sicut tenebrae luminis, & agit de malo culpae, idem que repetit libr. 4. cap. 2.*

VII. Ratione vero probatur conclusio, quia actus voluntatis quatenus in se absolute consideratus, vel intelligitur habere totum id, quod sibi debetur ratione suae speciei in genere entis, atque id

solum: vel intelligitur carere aliquo sibi debito, vel habere aliquid ultra id quod sibi debetur: si primum, vt sic, non potest intelligi, quod sit malus absolute, quia hoc ipso, quod habet aliquid esse, secundum illud habet aliquam perfectionem, neque enim intelligi potest esse reale sine perfectione aliqua, nam hoc saltem modo bonum cum ente conuertitur: sed nulla res est in se mala, propter quod praecise habeat perfectionem sibi debitam, imo in hoc maxime consistit vniuscuiusque rei bonitas: ergo ex illo titulo praecise non potest actus voluntatis, neque alia res dici in se mala. Rursus non est necesse, vt actui voluntatis addatur aliqua res positua distincta ab entitate sibi debita: imo licet hoc habeat locum in aliis rebus, non tamen in his actibus, qui non sunt subiecta, neque in se recipiunt alias entitates, sed sunt vltimi actus: ergo solum superest aliud caput, vt possit actus dici malus, ex carentia scilicet perfectionis debitae, & hac assertio magis ex inferiori constabit.

VIII. Dicendum secundo. Actus voluntatis non est hoc modo moraliter malus ratione solius physicae entitatis, seu specificationis, sed oportet adde re ei priuationem aliquam, vel negationem, aut moralem aliquam rationem. Haec conclusio suauit ex Patribus citatis numer. 6. praesertim ex Dionysio, & aliis, qui requirunt priuationem aliquam ad quodcumque malum, & sine dubio est D. Thomae, praesertim 3. contra Genes cap. 9. vbi inter alia dicit peccatum esse malum hominis, quatenus priuat ordine rationis, quod est hominis bonum, & ibidem docet formam aliquam esse malam alicui subiecto, Quatenus est illi improporionata, & disconueniens, quam improporionem, & disconuenientiam dicit consistere in priuatione. Item sumitur ex quaestione de malo articulo secundo, & articulo nono, ad 2. & ex 1. 2. quaest. 5. 4. articulo 3. quaest. 7. 2. articulo primo, ad 2. 71. articulo primo, in corpore, & ad 2. & alibi Bonauent. in 2. d. 42. quaest. vltima, dicit conuersionem non esse malam, nisi ratione alicuius inordinationis: idem fere Scotus in 2. d. 34. articulo 1. & in 4. d. 26. q. 1.

IX. Ratione potest primo probari ex dictis, quia forma, quae secundum se, & absolute sumpta bona est, non videtur posse esse mala alicui subiecto, ratione suae bonitatis praecise sumptae: ergo, vt sit illi mala, oportet aliquid aliud in ea addi praeter bonitatem eius inconsideratam: sed in actu voluntatis praecise ratione suae entitatis sumpto, solum consideratur bonitas, & perfectio eius: ergo ratione eius praecise non potest esse malus voluntati: quod argumentum magis vrger in hoc actu, quam in aliis qualitibus: nulla enim qualitas est, quae licet alicui subiecto sit mala, & disconueniens, non sit bona alteri, quia semper respicit aliquod subiectum vt proprium, cum quo habet proportionem, & ad quod ordinatur, vt perfectio eius, vel ab eo manat, vt a connaturali principio. At vero actus voluntatis humane, quatenus praecise est tale ens physicum, nulli alteri subiecto bonum est, & hanc voluntatem respicit, vt proprium subiectum, & ab illa oritur tanquam a connaturali principio: ergo sub hac praecisa ratione non est malus homini, sed oportet, vt sit bonus aliquo modo.

X. Secundo principaliter probatur, quia si in actu voluntatis praecise consideretur totum id, quod est reale, potest inesse voluntati, & ab illa fieri absque malitia morali: ergo signum est hanc malitiam non consistere in sola physica entitate, alioqui essent inseparabilia. Antecedens etiam est notum in omnibus actibus, qui ex malis possunt fieri boni, aut non mali ex sola physica, vel

motali

morali mutatione obiecti, sine mutatione ipsorum, ut sunt omnes illi, qui sunt mali tantum, quia prohibiti, & illi etiam qui licet ex se mali sint, non tamen directe tendunt in eam conditionem obiecti: in qua fundatur malitia, ut in 1. scilicet num. 13. magis declaratum est, de aliis vero actibus, qui magis sunt intrinsece mali, & directe tendunt in priuata obiecta, & in conditiones eorum, in quibus malitia fundatur, probari potest antecedens assumptum ex illo Dionysij. *Quia nemo intendens ad malum operatur*, nam tota ratio, seu specificatio positua actus voluntatis, sumitur ex obiecto formali, seu motiuo: sed hoc nunquam est malitia actus, vel obiecti, sed est ratio aliqua boni: ergo ex vi illius precise sumptæ non erit malitia in actu. Quod potest confirmari duobus modis, primo ex differentia inter bonum honestum, & malum illi oppositum, voluntas enim non solum tendit directe in bonum honestum, sed etiam quia bonum est, & ideo, & actus habet honestatem ex vi directæ tendentiæ in tale obiectum, & omnes actus, qui in idem obiectum sic tendunt, sicut habent eandem honestatem, ita etiam eandem speciem posituam: actus autem mali licet tendant in turpe obiectum, non tamen, quia turpe est, sed semper illud induunt sub aliqua ratione alia: unde fit, ut actus tendentes in idem obiectum turpe, & habentes malitiam eiusdem rationis, habeant speciem physicam, & posituam valde diuersam: si motiuum, seu ratio boni, sub qua appetuntur, sint diuersa. Exemplum est facile, si duo velint subripere aliena, alter propter honorem, alter propter delectationem, malitia iniustitiæ eadem est, motus autem voluntatis, & affectio positua valde diuersa.

XI.

Sed fortasse responderi posset, argumentum concludere, malitiam non esse primam speciem posituam actus, non tamen non esse aliquem modum posituum illi superad ditum. Sed hoc facile potest ex dictis in superioribus impugnari: quia hic modus non potest esse intentionis, quia tota intentio actus habet eandem specificationem, idemque motiuum in obiectum, neque etiam per modum extensionis, nam hæc satis disputat. 4. reiecta sepe est in actibus voluntatis, & hic euidentius non habet locum, quia hæc malitia non adiungitur actui propter nouam aliquam directam tendentiam in obiectum, sed propter indirectam secundum moralem quandam rationem, ut magis statim patebit. Dices, quamuis argumentum concludat, actum ex vi solius specificationis non esse malum, non tamen ex vi talis indiuiduæ entitatis, saltem in aliquibus actibus, à quibus est omnino inseparabilis malitia, si non ratione motiui, saltem ratione obiecti mali, quamuis enim voluntas non possit amare malum solum, quia malum est, tamen sub aliqua ratione inferioris boni potest directe amare ipsam malitiam honestati contrariam, ut offensionem Dei ut sic, recessum à recta ratione, & similia, quæ nunquam possunt sine culpa, & malitia amari ex vi materialis obiecti, in quod voluntas directe, & physice tendit: ergo saltem hi actus erunt mali ex vi physice tendentiæ.

XII.

Nec videtur satisfieri si dicamus hos etiam actus, si absque libertate fiant, non habere malitiam, & tamen habere eundem posituum ordinem ad obiectum, possunt autem sine libertate fieri: imo, in amentibus possunt esse actus omnino eiusdem rationis quoad physicam entitatem, quia amentes possunt apprehendere illam inferiorem rationem boni, sub qua talis actus

fit, & in motibus primò primis possunt esse huiusmodi actus omnino eiusdem rationis absque malitia.

Sed hoc, ut dicebam, non videtur posse satisfacere, quia dici potest huiusmodi actum non liberè factum, esse quidem malum, non tamen imputari ad culpam ex defectu libertatis, quod videtur posse sumi ex D. Thoma questione secunda, de malo artic. 2. & ex his, quæ supra dicebamus, scilicet amorem Dei necessarium, esse bonum, non tamen tribui operanti ad meritum, & laudem ex defectu libertatis.

Sed nihilominus responsio data non est mala, quæ magis declaratur per hanc conditionalem: nam si per possibile, vel impossibile homo, qui habet talem actum, inuincibiliter ignoret, seu inuoluntarie non consideret esse turpe, & inhonestum, sic tendere in tale obiectum, actus ille non erit malus moraliter, non solum quia non imputabitur, sed quia in se non habet malitiam, & tamen retinet totam physicam entitatem specificam, & numericam: ergo signum est non in hac malitia precise consistere. Maior propositio constat, quia moralis malitia actus voluntatis non potest intelligi sine auersione, seu recessu à recta ratione per ipsummet actum voluntatis: hæc autem esse non potest interueniente ignorantia, quæ non solum liberum, sed etiam voluntarium tollit, quod potest recte explicari iuxta quandam opinionem Nominalium, dicentium etiam hunc actum, *Volò agere contra legem*, posse esse non malum de potentia absoluta, si ipse non sit prohibitus, sed tantum obiectum eius: quamuis enim hæc opinio falsa sit seclusa ignorantia, tamen recte declarat non esse omnino impossibile illam ignorantiam, atque adeo morale deordinationem actus non consistere in sola tendentia in obiectum directe voluntaria, sed necessario includere recessum à lege, seu recta ratione indirecte voluntarium in ipsomet actu, qui recessus non est in illo aliquid physicum, sed morale.

XIII.

Vltima tandem confirmatio esse potest, quia hoc modo recte intelligitur, quomodo actus voluntatis, quamuis sit malus homini simpliciter, nihilominus procedit intrinsece à voluntate hominis secundum aliquam inclinationem naturalem eius, quæ non est mala, sed bona homini, scilicet, quia actus ille quatenus positue procedit ab homine per physicam efficientiam, ex hoc precise non est malus, & tendit ad aliquid nature conueniens, seu sub ratione conuenientis. Hinc etiam facilius expeditur illa communis difficultas, quomodo actus malus sit à Deo, nam solum efficitur à Deo, quatenus aliquid physicum, & reale est, & ut sic precise non est malus, de quo infra in materia de peccatis.

XIV.

Ad rationes dubitandi positas n. 1. Ad primam de oppositione varie respondet. D. Thom. variis in locis, scilicet vel Aristotelem in eo capite posuisse exempla non ex propria sententia, sed antiquorum, vel locutum esse de contrarietate late sumpta. vel certe, quod verius est, malum opponi contrarie bono, non ratione malitiæ precise, sed ratione eius, in quo fundatur malitia: sicut verum, & falsum potest dici opponi contrarie, non ratione veritatis, & falsitatis precise: sed ratione affirmationis & negationis, in quibus fundantur. Sic Dionys. cap. 4. de diuinis nominibus, dicit malum non pugnare contra bonum, nisi virtute alicuius boni, quia secundum se est impotens, & indifferens, & D. Thomas 3. contra Gentes cap. 9. malum [inquit] non repugnat positue bono, nisi ratione alicuius bonitatis: & quest. 1. de malo artic. 1. ad

XV.

Ad 1. argu. in n. 1.

ad 2. & 3. & 4. dicit malum, ut sic, opponi priuatione bono, contrarie vero ratione alicuius boni, quod necesse est manere in eo quod denominatur malum. Idem quest. 3. de potentia artic. 6. ad 2. & in 2. ad 40. artic. 1. ad 5. Ad secundam Anselmus lib. de casu diaboli cap. 26. in hoc ponit differentiam inter mala naturalia, & moralia, quod in priori malo, quod ipse vocat *incommoditatem*, interdum malitia nihil reale est: ut cecitas, interdum vero est aliquid, ut dolor: in posteriori autem malo, quod ipse vocat *iniustitiam*, semper dicit malitiam esse nihil, quod fortasse dixit propter moralitatem indirecte voluntariam, quæ in omni actu malo necessarii includitur, nihilominus, absolute loquendo, ego responderem, etiam in naturalibus formam positivam non esse malam ratione positivam, ut sic, nisi quatenus includit aliquam priuationem, vel negationem, quæ autem hæc sit explicabo commodius post sectionem sequentem. Ad tertiam iam declaratum est solam physicam tendentiam non sufficere ad rationem mali moralis; quid vero vltius addendum sit, superest explicandum, in gratiam vltimi argumenti.

SECTIO IV.

Virum malitia moralis actus voluntatis præter entitatem addat rationem moralem positivam, vel tantum privativam,

I. Ratio dubitandi pro utraque parte.
Ratio dubii est, quia nulla privatio potest intelligi in actu voluntatis, quæ compleat rationem malitiæ, nam ista esse deberet carentia honestatis debite actui, sed actui malo nulla honestas debetur, nã potius repugnat speciei talis actus, ergo. Maior patet quia malitia nõ consistit in negatione rei non debite, nõ est enim homo malus si caret bonitate sibi non debita: sicut nec dicitur res imperfecta eo quod non habet perfectionem sibi non debitam, in contrarium est, quia omnes Sancti citati requirunt negationem aliquam, seu privationem ad rationem mali.

II. In hac re est multorum opinio, consistere hæc malitiam in quadam positiva ratione, seu relatione morali, quam, ut explicem, distinguamus varias moralitates, quæ possunt esse in actu voluntatis. Prima est, & communissima ratio liberi, seu deliberati actus, de qua nulla est controvertentia, nam ex hac denominatione, ut sic, non sumitur denominatio boni, vel mali, quia de se est indifferens, & communis, neque hæc ipsa denominatio excludit omnem negationem, vel privationem: requirit vero tale obiectum, quod non valeat voluntati necessitatem inferre, & in voluntate requirit potestatem ad suspendendum actum. Secunda denominatio est, qua actus voluntatis dicitur difformis legi, seu rectæ rationi, quæ in actu nihil reale ponit præter entitatem physicam eius, & dictamen rectæ rationis vel actualem, vel quod in esse deberet, inde enim resultat illa denominatio, vel relatio; & in hac multi ponunt rationem malitiæ, & consequenter loquuntur, nam bonitatem ponunt in conformitate contraria. Et potest hoc confirmari ex illa definitione peccati est dictum, vel factum contra legem Dei: nam idem est esse contra legem, & contra rationem, illa autem contrarietas consistit tantum in prædicta contrarietate, quia scilicet voluntas facit, quod ratio negat esse faciendum, & huius etiam signum est, quod stante eodem actu voluntatis, & Suarez in primam secundam D. Thom.

mutato dictamine intellectus mutatur malitia, solum quia mutatur illa difformitas: ergo signum est in illa consistere malitiam, sicut à simili ex veritate, & falsitate confirmari potest. Tertio potest in actu voluntatis malo considerari difconvenientia quædam, ac disproporatio quam habet cum natura rationali, ut sic, & in hoc ponunt alii huiusmodi malitiam, & differt hæc opinio à præcedenti, solum in hoc: quod illa videtur considerare difformitatem inter actus ipsos intellectus, & voluntatis, hæc autem inter actum voluntatis, ut hic, & nunc tendentis in tale obiectum propositum, & ipsam naturam hominis, ut homo est, ut latius supra disput. 4. sect. 2. tractando de obiectiva bonitate, & hoc modo videtur valde probabilis hæc opinio, quia, sicut supra dicebam, bonitas respectiva, seu respectu alterius, solum addit convenientiam, ergo malitia etiam respectiva, qualis est hæc, de qua agimus addit solum disproporcionem, & difconvenientiam inter formam, seu actum, & hominem cui talis actus dicitur malus: sicut in naturalibus calor ut sit malus aquæ, solum addit disproporcionem cum natura aquæ: hæc autem videtur esse quid positivum, sicut dicitur esse relatio inæqualitatis, vel dissimilitudinis. Quarto potest in actu voluntatis considerari voluntarium illud indirectum, quo voluntas vult recedere à recta ratione per actum ipsum, quo voluntas convertitur ad obiectum præiudicium, seu dissentaneum rationi, nam illud voluntarium æquivalet moraliter actui positivum, quo voluntas directe velle posset illam deordinationem: ergo recte dicitur esse in actu moralis quædam ratio positivum.

III. Hæc quæstio non videtur magni momenti, nam cum hæc moralitas non addat actui veram, & physicam realitatem sine magno incommodo videtur posse concipi per modum positivum aut privatum: nihilominus simpliciter dicendum est malitiam moralem actus interioris nõ consistere in sola aliqua ratione positivum moralis, sed includere privationem, seu negationem aliquam. Hæc est communis sententia, quæ sumitur ex D. Thoma 1. 2. q. 18. artic. 1. & artic. 8. ad primum, & quest. 20. artic. 1. & de potentia quest. 3. art. 6. ad 12. & 1. part. quest. 5. articulo 3. ad 2. & articulo 5. ad 4. ubi adducit Augustinum libro de Natura boni capite 3. & 4. dicentem modum speciem, & ordinem in quantum talia sunt, bona esse dici autem mala, quia vel minora sunt, quam esse debuerunt, vel quia non his rebus accommodantur, quibus accommodanda sunt. Denique 2. 2. questione 118. articulo quinto, & questione 162. articulo sexto, dicit peccatum quatenus malum est in quadam corruptione consistere, idem probant loca superius adducta sect. præced. numero 8. & sequitur Capreolus in 2. d. 35. præsertim ad 2. & 6. contra primam conclusionem. Ferrar. 3. contra Gentes capit. 9. Caietan. etiam supra admittit in malis actibus aliquam privationem, Altiifod. lib. 2. summa tractatu 26. capite tercio. Alenf. 2. part. qu. 100. memb. 1. Henr. quodlibet. 1. questione 25. Marfil. in 2. quest. 21. artic. 1. & alii sectione præcedenti citati, & colligitur etiam ex sententiis Patrum ibidem adductis, quia non solum negant malitiam esse re aliquam, sed etiam affirmant constitui negatione aliqua, seu privatione, ut maxime videre licet in Dionysio, Augustino, & Anselmo, fauet etiam Aristoteles 7. Physicorum textu 17. capit. 3. dicens virtutem esse perfectionem quandam, vitium vero esse corruptionem, atque remotiorem virtutis.

Ratione declaratur primo in generali: quia quamvis moralis ratio non addat novam entitatem

A a tatem

IV.